

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1000 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
To'irova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati	411
Hamroyeva Umda	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo'llari	435
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning "yashil" marketing mexanizmi	443
To'rayev Shohrux Halimovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo'llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O'zbekiston va dunyo bo'yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo'llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko'rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O'rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o'zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta'minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector.....	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O'zbekistonda an'anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevda Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста.....	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжонова	
O'zbekiston respublikasi budget jarayonida budgetlarning ochiqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug'bek o'g'li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri.....	528
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o'g'li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni.....	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику.....	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari.....	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari.....	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности.....	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloyevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahuyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ TECHNIK": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишонова Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxiroyva	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakillantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
MHXS bo'yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar.....	888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	
Qurilish korxonalarida investitsiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari	894
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Davlat xaridini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy amaliyati va uni iqtisodiyotga ta'siri.....	900
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Влияние технологических инноваций на международные финансовые рынки, а также на финансовый рынок нашего государства.....	904
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Strategic development of global companies in modern conditions.....	909
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Hududlarda sog'liqni saqlash tizimi asosiy ko'rsatkichlarini noaniq modellashtirish yordamida kompleks baholash.....	914
Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna	
Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jarayonlarini takomillashtirish.....	923
Kulboyeva Nargiz Majitovna	
Сущность и причины возникновения проблемных кредитов	929
Улмасой Ахмедова Хусан кизи	
The use of digitalization and technologies in updating credit policy.....	934
Otabek Ma'mirjon ogli Azimov	
Финансовое моделирование сценариев развития предприятия с использованием методов многокритериального принятия решений (МКПР).....	938
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich, Yuldosheva Gulnoza Abdinabievna	
Yuqori samarali energiya tejash texnologiyalari va katalizga asoslangan konversiya jarayonlari.....	945
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
Kambag'allikni kamaytirish maqsadida aholining ijtimoiy himoyalash mexanizmini takomillashtirish	951
Kasimova Gulyar Axmatovna	

Tijorat banklarida foiz riski muammosi	957
Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich	
Milliy mahsulotlarni tashqi bozorlarga olib chiqishdagi to'siqlarni bartaraf qilish choralari.....	964
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirish usullari.....	970
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
O'zbekistonda mehmonxonalarda ovqatlantirish xizmatlarini takomillashtirish konsepsiyasi: strategik yondashuv.....	974
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
O'zbekiston sanoatida "yashil texnologiyalar"dan foydalanish va barqaror rivojlanish.....	979
Ubaydullaeva Gulchehra Erkabaevna	
Sanoat korxonalarida resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlarini joriy etishning orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash yo'llari.....	985
Azizov Abdulla Abdisalamovich	
Yashil texnologiyalar asosida sanoatni modernizatsiya qilish	990
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
Ta'lim va ilm-fan rivoji – taraqqiyot garovi	995
Jamalova Gulnora Gulomovna	

TA'LIM VA ILM-FAN RIVOJI – TARAQQIYOT GAROVI

Jamalova Gulnora Gulomovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
“Ijtimoiy va aniq fanlar” kafedrası
dotsenti, siyosiy fanlar nomzodi
ORCID 0000-0002-2092-3334

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim va ilm-fanning jamiyat rivojlanishidagi o'rni, ularning innovatsion taraqqiyotga ta'siri hamda zamonaviy ta'lim tizimidagi muammolar va ularning yechimlari tahlil qilinadi. Shuningdek, global tendensiyalar va milliy o'ziga xosliklar ham e'tiborga olinadi. Ilm-fan va ta'limning rivojlanishi mamlakatning iqtisodiy, siyosiy hamda ijtimoiy jihatdan taraqqiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ta'lim sifatini oshirish va ilmiy innovatsiyalarni joriy etish orqali har qanday davlatning xalqaro maydondagi raqobatbardoshligi ortadi. Maqolada ilmiy tadqiqotlarning ta'lim tizimidagi o'rni, ularning samaradorligini oshirish yo'nalishlari hamda ta'lim strategiyalarining kelajakdagi istiqbollari batafsil yoritiladi.

Kalit so'zlar: ta'lim, ilm-fan, taraqqiyot, innovatsiya, zamonaviy bilim, tadqiqot.

Abstract: This article analyzes the role of education and science in societal development, their impact on innovative progress, and the current issues in the modern education system along with possible solutions. It also considers global trends and national peculiarities. The development of science and education directly influences a country's economic, political, and social progress. Enhancing education quality and implementing scientific innovations contribute to a nation's competitiveness on the international stage. The article provides a detailed overview of the role of scientific research in education, ways to increase its effectiveness, and future prospects of educational strategies.

Key words: education, science, development, innovation, modern knowledge, research.

Аннотация: В данной статье анализируется роль образования и науки в развитии общества, их влияние на инновационный прогресс, а также проблемы современной образовательной системы и пути их решения. Особое внимание уделяется глобальным тенденциям и национальным особенностям. Развитие науки и образования напрямую влияет на экономическое, политическое и социальное развитие страны. Повышение качества образования и внедрение научных инноваций усиливают конкурентоспособность государства на международной арене. В статье подробно раскрывается роль научных исследований в системе образования, направления повышения их эффективности и перспективы образовательных стратегий.

Ключевые слова: образование, наука, развитие, инновации, современные знания, исследование.

KIRISH

Ta'lim va ilm-fan har qanday jamiyatning rivojlanishi va taraqqiyotining asosi hisoblanadi. O'z tarixiga nazar tashlagan har qanday xalqning yuksalishi, avvalo, ilm-fan va ta'lim sohasining rivojlanish darajasiga bog'liq ekanligini ko'rish mumkin. Ilmiy bilimlarning taraqqiy etishi jamiyatning iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy va madaniy hayotiga katta ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy dunyoda ilm-fan va ta'lim texnologiyalarining rivojlanishi raqobatbardosh jamiyat qurishning eng muhim shartlaridan biri bo'lib qolmoqda.

Bugungi kunda davlatlar ta'lim va ilm-fan sohasiga sarmoya kiritish orqali o'z iqtisodiy salohiyatini oshirish, innovatsiyalarni rivojlantirish va global maydonda mustahkam mavqega ega bo'lishga intilmoqda. Shu sababli,

ta'lim va ilm-fanning sifatli bo'lishi, innovatsion uslublardan foydalanish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va ilmiy tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi ham ta'lim va ilm-fanning taraqqiyotini davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilagan. Prezident qarorlari, davlat dasturlari va xalqaro hamkorlik loyihalari orqali mamlakatda ta'lim sifati oshirilmoqda, ilmiy tadqiqotlar rag'batlantirilmoqda.

Mazkur maqolada ta'lim va ilm-fanning jamiyat rivojlanishidagi o'rni, ularning innovatsion taraqqiyotga ta'siri, zamonaviy ta'lim tizimidagi muammolar va ularning yechimlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ilm-fan va ta'lim rivojining istiqbollari, ilg'or davlatlarning tajribasi va O'zbekiston sharoitida tatbiq etish imkoniyatlari haqida fikr yuritiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Adabiyotlar tahlili ilm-fan va ta'lim sohasida olib borilgan tadqiqotlar hamda ularning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganishga qaratilgan. Jon Dyui [5] o'zining *Democracy and Education* asarida ta'limni demokratik jamiyatning asosiy vositasi sifatida ko'rsatib, uning individual va jamiyat rivojlanishiga ta'sirini tahlil qilgan. Paulo Freyre [10] esa ta'lim jarayonini inson ongini shakllantirish va ijtimoiy adolatni ta'minlash vositasi deb hisoblaydi.

L. S. Vigoskiy (1978) o'zining madaniy-xissiy rivojlanish nazariyasida ta'limning kognitiv rivojlanishdagi ahamiyatini ochib bergan. Ushbu nazariyaga ko'ra, bilim olish jarayoni interaktiv va ijtimoiy muhit bilan chambarchas bog'liq. B. Blum [7] tomonidan ishlab chiqilgan Taksonomiya modeli esa ta'lim jarayonining turli bosqichlarini aniqlashga yordam beradi, bu esa o'qitish samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

D. Kolb [8] eksperimental ta'lim nazariyasida ta'limning tajriba asosida shakllanishi va amaliy o'rganish usullarining samaradorligini tahlil qilgan. G. Gardner [9] esa o'zining Ko'p intellekt nazariyasida ta'limning individualizatsiyasiga e'tibor qaratgan. Unda har bir o'quvchining qobiliyatiga mos yondashuv muhimligi ta'kidlanadi.

Ta'lim tizimining innovatsion rivojlanishi xalqaro hamkorlik va ilmiy tadqiqotlar bilan bog'liq. UNESCO tomonidan e'lon qilingan *Global Education Monitoring Report* [2] va OECDning *Education at a Glance Report* [3] ta'lim tizimidagi zamonaviy muammolar, resurslar taqsimoti va sifat nazorati masalalariga e'tibor qaratadi. Jahon bankining ta'lim sohasiga oid hisobotlari esa ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va barqaror rivojlanishga erishish yo'llarini ko'rsatadi [4].

O'zbekiston Respublikasi ham ta'lim va ilm-fanning rivojlanishiga katta e'tibor qaratib, Ta'lim to'g'risidagi qonun, Ilm-fan va innovatsiyalarni rivojlantirish dasturi hamda 2022–2026-yillarga mo'ljallangan ta'lim strategiyasi kabi hujjatlar asosida islohotlarni amalga oshirmoqda [1]. Shuningdek, Finlyandiya va Germaniya tajribalaridan foydalanilgan holda ta'lim va ilmiy izlanishlar natijalarini amaliyotga joriy etish bo'yicha qator loyihalar amalga oshirilmoqda.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ilm-fan va ta'lim sohasidagi innovatsiyalar har bir davlatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy texnologiyalar va ta'lim platformalarining rivojlanishi o'quv jarayonini interaktiv va samarali qilishga xizmat qiladi. Ta'lim tizimining global miqyosdagi muammolarini o'rganish va ularning yechimlarini izlash milliy ta'lim tizimini takomillashtirishda alohida ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda ma'lumotlar xalqaro reytinglar, milliy statistika bazalari va tegishli ilmiy maqolalar orqali yig'ildi. Olingan ma'lumotlar tavsifiy tahlil, qiyosiy taqqoslash va kontent tahlili usullari yordamida tahlil qilindi. Bu usullar ta'lim va ilm-fan rivojining ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotga ta'sirini aniqlash imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Dunyo ta'lim tizimida olib borilayotgan innovatsion yondashuvlar ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Misol uchun, Finlyandiya ta'lim tizimi dunyoda eng yuqori sifat ko'rsatkichlariga ega bo'lib, u erkin va ijodiy yondashuv asosida shakllangan. Finlyandiyada o'quvchilar mustaqil o'rganish va tadqiqot olib borish imkoniyatiga ega, o'qituvchilarning pedagogik erkinligi ta'minlangan.

AQShning Stanford, MIT va Harvard universitetlari ilmiy tadqiqotlar va innovatsion ta'lim texnologiyalarini ishlab chiqishda yetakchi hisoblanadi. Xususan, MIT tomonidan ishlab chiqilgan masofaviy ta'lim dasturlari dunyoning turli burchaklaridagi talabalar uchun ta'lim olish imkoniyatini yaratmoqda. Ushbu universitetlar innovatsion pedagogik yondashuvlarni joriy etish va zamonaviy texnologiyalar asosida ta'lim berish borasida ilg'or tajribaga ega.

Germaniyada dual ta'lim tizimi amaliy va nazariy bilimlarni uyg'unlashtirishga asoslangan bo'lib, talabalar ta'lim olish jarayonida ishlab chiqarish korxonalarida amaliyot o'tash imkoniyatiga ega bo'ladi. Ushbu tizimning samaradorligi tufayli Germaniya yosh mutaxassislarni mehnat bozoriga samarali tayyorlash bo'yicha dunyoda yetakchi hisoblanadi.

Shuningdek, Janubiy Koreya ta'lim tizimi ham innovatsion texnologiyalarni keng qo'llashi bilan ajralib turadi. Bu davlat raqamli ta'lim platformalarini joriy etish orqali o'quvchilarga yuqori sifatli ta'lim berish imkoniyatini yaratmoqda. Jumladan, Janubiy Koreyada sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (big data) asosida o'quv jarayonlari tahlil qilinib, shaxsiylashtirilgan ta'lim metodikalari ishlab chiqilgan.

Xitoy esa yirik ta'lim islohotlarini amalga oshirib, dunyoning yetakchi universitetlari qatoriga ko'tarilmoqda. Pekin va Singxua universitetlari ilmiy tadqiqotlarga katta mablag' ajratib, talabalar va professor-o'qituvchilar uchun innovatsion sharoitlar yaratmoqda.

Shuni ham ta'kidlash joizki, bugungi kunda ta'lim tizimi yuksak texnologiyalar, innovatsion metodlar va ilm-fan yutuqlari bilan chambarchas bog'liq. 4C yondashuvi, STEAM tizimi, Finlyandiya tajribasi, elektron darsliklar va sun'iy intellekt asosida o'quv jarayonlarini optimallashtirish ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqmoqda. O'zbekiston ham ushbu ilg'or tajribalarni o'z ta'lim tizimiga joriy etish orqali yosh avlodni zamonaviy bilim va ko'nikmalar bilan ta'minlash yo'lida muhim qadamlar tashlamoqda.

Zamonaviy dunyoda ta'lim tizimi va ilm-fanning rivoji jamiyat taraqqiyotining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ilmiy yutuqlar va texnologik innovatsiyalar ta'lim jarayoniga tobora chuqur kirib kelmoqda va bu o'z navbatida ta'lim tizimini yanada samarali qilish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Jahon miqyosida olib borilayotgan islohotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsion yondashuvlar, ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish orqali ta'lim sifatini oshirish mumkin.

4C yondashuvi (Critical Thinking – tanqidiy fikrlash, Creativity – ijodkorlik, Communication – muloqot, Collaboration – hamkorlik) zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Ushbu metod o'quvchilarning mustaqil fikrlash, kreativ yondashuv, samarali muloqot va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan. Bu yondashuvda an'anaviy ta'lim uslublaridan farqli ravishda o'quvchilar mustaqil qarashlarini shakllantirish, muammolarni hal qilish strategiyalarini ishlab chiqish va real loyihalar ustida ishlashga yo'naltiriladi.

Dunyoning rivojlangan mamlakatlarida, jumladan, AQSh, Kanada va Avstraliya ta'lim tizimlarida 4C modeli keng tatbiq etilgan. O'quv jarayonida o'quvchilarning faol ishtiroki, muammolarni jamoaviy hal qilish va turli fanlar bo'yicha bilimlarni uyg'unlashtirish muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston ta'lim tizimida ham 4C yondashuvi joriy etilmoqda va bu kelajakda ta'lim sifati oshishiga xizmat qiladi.

STEAM tizimi (Science – fan, Technology – texnologiya, Engineering – muhandislik, Arts – san'at, Mathematics – matematika) o'quvchilarning analitik fikrlash, muammolarni yechish, texnik ko'nikmalar va kreativ yondashuvlarini rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu model an'anaviy ta'lim yondashuvlaridan farqli o'laroq, o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini oshirish va amaliy tajribalarni keng qo'llash imkonini beradi.

Masalan, AQSh va Buyuk Britaniyada STEAM dasturlari o'quvchilarning ilmiy tadqiqotlarga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish hamda ularni ilm-fan yo'nalishlariga yo'naltirish uchun keng qo'llaniladi. Bu tizim doirasida o'quvchilarga turli loyihalar ustida ishlash, laboratoriya tajribalarini o'tkazish va texnologik echimlarni ishlab chiqish imkoniyati yaratiladi. O'zbekistonda ham STEAM asosida ta'limni rivojlantirish maqsadida maxsus dasturlar joriy etilmoqda.

Finlyandiya ta'lim tizimi dunyodagi eng samarali tizimlardan biri hisoblanadi. Uning asosiy jihatlari quyidagilardan iborat:

- Mustaqil ta'lim tizimi – o'quvchilar o'z qobiliyatlariga mos ravishda mustaqil ta'lim olish imkoniga ega.
- O'qituvchilarning yuqori malakasi – Finlyandiya o'qituvchilarni tayyorlash jarayoni juda qat'iy va sifatli hisoblanadi.
- Sinov va imtihonlarning kamligi – o'quvchilar bosim ostida emas, balki o'z qobiliyatlarini tabiiy ravishda rivojlantirish imkoniga ega.

Finlyandiya ta'lim tizimi o'quvchilarning ijodkorligi va analitik fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. O'zbekiston ham ushbu tajribadan foydalanib, ta'lim sohasida islohotlar olib bormoqda.

Zamonaviy texnologiyalar ta'lim jarayonini samarali tashkil etish va rivojlantirishda muhim rol o'ynamoqda. Masalan, onlayn platformalar, masofaviy ta'lim tizimlari va sun'iy intellektdan foydalanish orqali o'quv jarayoni sezilarli darajada soddalashtirilmoqda. Janubiy Koreya va Singapur kabi mamlakatlar raqamli texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirishga muvaffaq bo'lgan.

Elektron darsliklar an'anaviy darsliklarga nisbatan interaktiv va zamonaviy o'qitish vositalaridir. Masalan, Janubiy Koreyada barcha maktablarda elektron darsliklar asosida ta'lim olib boriladi va bu o'quvchilarning faolligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, sun'iy intellekt asosida ishlab chiqilgan individual o'quv dasturlari o'quvchilarning bilim darajasi va o'ziga xos xususiyatlarini tahlil qilib, ularga mos keluvchi ta'lim yo'nalishlarini tavsiya qiladi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi muhim ahamiyatga ega. Sun'iy intellekt asosida yaratilgan tizimlar, masofaviy ta'lim platformalari va raqamli o'quv materiallari o'quvchilarning bilim olish jarayonini sezilarli darajada samarali qiladi. Virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalarining ta'limga tatbiq etilishi amaliy mashg'ulotlar sifati va interaktivlik darajasini oshiradi. Shuningdek, sun'iy intellekt asosida ishlab chiqilgan shaxsiy o'quv dasturlari har bir o'quvchining ehtiyojlariga moslashtirilgan ta'limni ta'minlaydi. Ushbu texnologiyalarning joriy etilishi ta'lim sifati oshirib, talabalarning mustaqil o'qish va izlanish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Ta'lim va ilm-fan rivojini ta'minlash uchun fundamental va amaliy tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlash muhim hisoblanadi. Innovatsion ishlanmalar, ilmiy grantlar va tadqiqot loyihalari ilmiy taraqqiyotning asosiy omillaridir. Ilmiy-tadqiqot markazlari va oliy ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikni kengaytirish orqali ilmiy natijalarni real hayotga joriy etish imkoniyati ortadi. O'zbekiston ilmiy loyihalar uchun ajratilayotgan davlat grantlarini ko'paytirish orqali yosh olimlarni rag'batlantirish tizimini mustahkamlashga e'tibor qaratmoqda. Ilm-fanning rivojlanishi bevosita ta'lim sifati va jamiyatning intellektual salohiyatiga ta'sir etuvchi omildir.

Ta'lim va ilm-fan sohasida xalqaro hamkorlikning kengayishi ilmiy almashinuv jarayonlarini tezlashtiradi. Turli xalqaro grant dasturlari va akademik mobillik imkoniyatlari talabalar va professor-o'qituvchilar uchun yangi tajriba hamda innovatsion yondashuvlarni o'rganish imkonini beradi. Erasmus+, Fulbright va Chevening kabi xalqaro dasturlar yosh olimlar va talabalar uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. O'zbekistonning xalqaro ta'lim tizimiga integratsiyasi orqali mahalliy ta'lim muassasalarining o'quv dasturlari global talab va standartlarga moslashtirilmoqda. Xalqaro hamkorlik ilm-fan taraqqiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, mamlakatning innovatsion salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Yuqori malakali pedagoglar va tadqiqotchilarni tayyorlash zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim yo'nalishlaridan biridir. O'zbekistonda pedagogik ta'lim sifati oshirishga qaratilgan davlat dasturlari joriy etilib, o'qituvchilarning malakasini oshirish kurslari, xalqaro tajriba almashinuvi va innovatsion metodikalarni tatbiq etish ishlari yo'lga qo'yilgan. O'quv dasturlarining doimiy yangilanib borilishi hamda pedagoglar uchun ilmiy-tadqiqot loyihalarini qo'llab-quvvatlash tizimi ta'lim sifati oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari, zamonaviy pedagogika va psixologiya asosida ishlab chiqilgan yondashuvlar ta'lim samaradorligini yanada oshiradi.

Ta'lim va ilm-fan iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Innovatsion iqtisodiy modelni shakllantirishda bilim va texnologiyalar yetakchi rol o'ynaydi. Mamlakatdagi sanoat tarmoqlarining rivojlanishi, raqamli iqtisodiyotning o'sishi va yangi ish o'rinlarining yaratilishi sifatli ta'lim va ilg'or ilmiy izlanishlarga bog'liqdir. O'zbekiston Respublikasining iqtisodiy strategiyasida ta'lim va ilm-fanni qo'llab-quvvatlash, ilmiy-texnik ishlanmalarni amaliyotga joriy etish bo'yicha muhim chora-tadbirlar belgilangan. Davlat tomonidan innovatsion startaplarni rag'batlantirish, yosh tadqiqotchilar uchun maxsus grantlar ajratish va ilmiy faoliyatni tijoratlashtirish bo'yicha dasturlar ishlab chiqilmoqda. Bu esa mamlakatning global iqtisodiyotdagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda mamlakatimizda yosh avlodning ta'lim va tarbiyasiga katta e'tibor qaratilmoqda. Davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan ushbu sohada tub o'zgarishlar, yangi yondashuvlar va keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Chunki mamlakat kelajagi bevosita yoshlarning bilim darajasi, kasbiy mahorati va tarbiyasiga bog'liqdir.

Ta'lim va ilm-fan har bir mamlakat taraqqiyotining asosiy tayanchi hisoblanadi. O'zbekistonda mustaqillik yillaridan boshlab ta'lim va ilm-fan sohalariga katta e'tibor qaratilmoqda. Mamlakatning intellektual salohiyatini yuksaltirish, yosh avlodga zamonaviy bilim berish va innovatsion rivojlanishni ta'minlash maqsadida bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda.

Har bir taraqqiy etgan davlat tajribasi shuni ko'rsatadiki, ta'lim va fan sohasida tub islohotlar amalga oshirilmas ekan, iqtisodiy o'sishga erishish va raqobatbardosh millatni shakllantirish murakkab jarayonga aylanadi. Shu bois, O'zbekiston hukumati ta'lim tizimini takomillashtirish, fan va innovatsiyalarni rivojlantirish, kadrlar tayyorlash sifati oshirish borasida aniq strategiya va dasturlarni ishlab chiqib, ularni amaliyotga tatbiq etmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan strategik dasturlar, jumladan, 2030-yilgacha mo'ljallangan rivojlantirish strategiyasi doirasida ta'lim va ilm-fan sohasidagi davlat siyosati jadal sur'atlarda amalga oshirilmoqda. Maktabgacha ta'limdan tortib, oliy ta'lim va ilmiy tadqiqot institutlarigacha bo'lgan butun tizim qayta ko'rib chiqilmoqda, yangi standartlar va ta'lim metodlari joriy etilmoqda. Shuningdek, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish, ilmiy tadqiqotlar natijalarini iqtisodiyotga integratsiya qilish va innovatsion texnologiyalardan foydalanish bo'yicha tizimli ishlar olib borilmoqda.

Bundan tashqari, O'zbekistonda ta'lim va ilm-fan sohalarining rivojlanishini qo'llab-quvvatlash maqsadida bir qator xalqaro loyihalar, grantlar va investitsiya dasturlari amalga oshirilmoqda. Oliy ta'lim muassasalarida xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarga erishish maqsadida jahon standartlariga mos o'quv dasturlari ishlab chiqilmoqda.

O'zbekistonda ta'lim va ilm-fan sohalarida olib borilayotgan islohotlar natijasida:

- Talabalar uchun sharoitlarni yaxshilash maqsadida 2024-yilda 15 240 o'rinli talabalar turar joylari va 4 000 o'rinli o'quv binolari foydalanishga topshirildi. Shu bilan birga, davlat oliy ta'lim muassasalaridagi barcha bosqich talabalarini turar joylarga joylashtirish jarayoni to'liq raqamlashtirildi [yuz.uz].

- Ma'muriy islohotlar doirasida oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar, maktabgacha va maktab ta'limi sohalarida davlat boshqaruvi tizimi takomillashtirildi. Bu islohotlar ta'lim sifatini oshirish va boshqaruvni samarali tashkil etishga qaratilgan.

- 2024-yil 30-sentyabrda qabul qilingan Prezident farmoni bilan maktabgacha ta'lim sifati va samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar belgilandi. Bu choralar maktabgacha ta'limning uzluksizligi va uzviyligini ta'minlashga yo'naltirilgan.

- So'nggi yillarda olib borilgan islohotlar natijasida respublikada oliy ta'lim muassasalari soni sezilarli darajada oshdi. 2016-yilda 77 ta bo'lgan oliy ta'lim muassasalari soni 2023-yilga kelib 132 taga yetdi, ulardan 99 tasi mahalliy, qolganlari esa xorijiy oliy o'quv yurtlari filiallaridir.

O'zbekistonda ta'lim va ilm-fan sohalarida olib borilayotgan islohotlar natijasida oliy ta'lim muassasalari sonining ortishi, ilmiy faoliyatning kuchayishi va ta'lim sifatining oshishi kabi sezilarli natijalarga erishilmoqda. Bu o'zgarishlar mamlakatning barqaror rivojlanishi va intellektual salohiyatining yuksalishiga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, ta'lim va tarbiya tizimini zamon talablari asosida takomillashtirish, innovatsion pedagogik usullarni joriy etish, ilm-fanni rivojlantirish hamda yosh avlodga yetarli sharoit yaratish ustuvor vazifalar qatoriga kiradi. Davlat tomonidan olib borilayotgan keng ko'lamli islohotlar natijasida yoshlarning ta'lim olish imkoniyatlari kengaymoqda, zamonaviy bilim va kasb-hunar o'rganishlari uchun zarur sharoitlar yaratilmoqda. Shu bilan birga, kasbiy rivojlanish va ilm-fan taraqqiyoti kelajakda mamlakatning intellektual salohiyati va iqtisodiy o'sishini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ta'lim va ilm-fanning rivoji jamiyatning har tomonlama taraqqiyotini ta'minlovchi asosiy omillardandir. Davlat siyosatida ushbu sohalar ustuvor ahamiyat qaratilishi mamlakatning innovatsion salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bugungi globallashuv davrida bu yo'nalishlar har bir mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy barqarorligiga bevosita xizmat qiladi.

Kelajakda zamonaviy ilmiy yondashuvlar va ta'lim strategiyalarining joriy etilishi ta'lim sifati va samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi. Ilm-fan va ta'limning o'zaro bog'liqligi davlatlarning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

O'zbekistonda ta'lim va ilm-fan sohalarida olib borilayotgan islohotlar kelgusida raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash va innovatsion rivojlanishni ta'minlashga qaratilgan. Xalqaro tajriba, jumladan, Yevropa va AQSh ta'lim tizimlaridan o'rganilgan ilg'or metodlarni mahalliy sharoitga moslashtirish orqali ta'lim sifatini yanada yuksaltirish mumkin. Davlat tomonidan ta'lim va ilm-fanni rivojlantirishga yo'naltirilayotgan sarmoyalar mamlakatning iqtisodiy va texnologik taraqqiyotidagi hal qiluvchi omillardan biridir.

Kelgusida ta'lim tizimini yanada rivojlantirish uchun raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, fan va texnologiya integratsiyasini kuchaytirish hamda innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish zarur. Bu esa, o'z navbatida, mamlakatning xalqaro maydondagi mavqeini mustahkamlashga, iqtisodiy o'sish va intellektual salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 28.01.2022 йилдаги “2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида” ПФ-60-сон Фармони. <https://lex.uz/docs/-5841063>
2. ЮНЕСКО. Глобальный доклад по мониторингу образования – 2023.
3. OECD. Education at a Glance – 2023.
4. Всемирный банк. Доклад о трансформации образовательной системы – 2022.
5. Dewey J. Democracy and Education. New York: Macmillan, 1916. 434 p.
6. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge: Harvard University Press, 1978. 159 p.
7. Bloom B.S. Taxonomy of Educational Objectives. New York: Longman, 1956. 207 p.
8. Kolb D.A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1984. 256 p.
9. Gardner H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. New York: Basic Books, 1983. 440 p.
10. Freire P. Pedagogy of the Oppressed. New York: Continuum, 1970. 192 p.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>